

La gramaticalització del futur i el condicional en català antic: el cas de les *Vides de sants rosselloneses* i els *Furs de València*

Aina Torres-Latorre

Universitat de València

aitola@alumni.uv.es

El futur i el condicional romànics es formen per la gramaticalització de la perífrasi llatina *CANTARE HABEÖ*. En la llengua medieval conviuen les formes sintètiques, amb els pronoms febles en proclisi (*el faré*) o enclisi (*faré-lo*), i les analítiques, amb els pronoms en mesoclisi (*fer-lo he*). L'anteposició i la posposició dels clítics es distribueixen segons els entorns sintàctics (Bouzouita 2016) seguint els principis generals de la sintaxi medieval dels clítics (Batllori *et al.* 2005; Francalanci *et al.* en premsa). Les formes analítiques no presenten univervació (cf. Lehmann 1985) i, així, estan menys gramaticalitzades. Per tant, el predomini de l'enclisi sobre la mesoclisi en contextos de posposició marca una major gramaticalització. A més, la posició del pronom en tots els temps verbals evoluciona cap a l'anteposició (Francalanci *et al.* en premsa), de manera que el predomini de la proclisi en entorns de variació també mostra un avenç en el procés de gramaticalització.

En aquest estudi de corpus, analitzem dues obres del segle XIII, les *Vides de sants rosselloneses* i els *Furs de València*, per tal d'observar el grau de gramaticalització del futur i el condicional. Es pretén corroborar la hipòtesi de la difusió diatòpica de la gramaticalització d'aquests temps verbals, segons la qual la gramaticalització s'avança en les llengües i varietats orientals de la península Ibèrica respecte de les occidentals (Bouzouita i Sentí en premsa). De fet, la llengua més occidental, el portuguès, és l'única que conserva alguns usos de les formes analítiques (Batllori *et al.* 2005: 155). Aquest contínuum en el grau de gramaticalització s'inicia fora de la península: l'occità s'avança al català i el francès, llengua que mai no va tenir futurs i condicionals analítics (Pérez Saldanya 1998: 287), s'avança a l'occità.

Els resultats de les dues obres analitzades es comparen amb les dades d'altres llengües peninsulars extretes per altres estudis (castellà del segle XIII, cf. Bouzouita 2016; castellà del segle XIV, cf. Bouzouita i Sentí en premsa; navarroaragonès dels dos segles, cf. Primerano 2019) i permeten comprovar que el català està més avançat en el procés de gramaticalització. Amb tot, caldria plantejar un estudi de corpus més complet en llengua catalana i analitzar dades d'altres llengües, com ara l'occità, sense oblidar les limitacions d'estudiar textos escrits i no poder accedir a la llengua oral de l'època.

Bibliografia

- BATLLORI, Montserrat; IGLÉSIAS, Narcís; MARTINS, Ana Maria (2005), «Sintaxi dels clítics pronominals en català medieval», *Caplletra* 38, p. 137-177.
- BOUZOUITA, Miriam (2016), «La posposición pronominal con futuros y condicionales en el código escurialense I.i.6: un examen de varias hipótesis morfosintácticas», dins Kabatek, Johannes, *Lingüística de corpus y lingüística iberorrománica*, Berlín, De Gruyter.
- BOUZOUITA, Miriam; SENTÍ, Andreu (en premsa), «La gramaticalización del futuro y el condicional en el iberorromance del siglo XIV a partir de traducciones bíblicas

paralelas: el caso del castellano y el catalán antiguos», dins Enrique-Arias, Andrés (ed.), *Traducción bíblica e historia de las lenguas iberorrománicas*, Berlín, De Gruyter. Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie.

FRANCALANCI, Leonardo; MARTINS, Ana Maria; ORDÓÑEZ, Francisco; RIBERA, Josep E. (en premsa), «Els pronoms febles (I): forma, posició i ordre», dins Martines, Josep; Pérez Saldanya, Manuel; Rigau, Gemma, *Gramàtica del català antic*.

LEHMANN, Christian (1985), «Grammaticalization: Synchronic variation and diachronic change», *Lingua e stile*, vol. 20, p. 303-318.

PÉREZ SALDANYA, Manuel (1998), *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*, València, Publicacions de la Universitat de València.

PRIMERANO, Antoine (2019), *La gramaticalización de los futuros y condicionales en el navarroaragonés de los siglos XIII y XIV: análisis morfosintáctico-pragmático*, treball de fi de màster, Universitat de Gent.